

parshiyos vayakbel-pekudei plans become reality

(5745-1985)

In most years the two *parshiyos* of *Vayakhel* and *Pekudei* are combined and read together on one *Shabbos*. It would seem, however, that the bulk of these *parshiyos* are only a repetition of that which has already been dealt with at length in the *parshiyos* of *Terumah* and *Tezaveh*. *Terumah* speaks about the command to build the *Mishkan* and its utensils like the *Shulchan* (Table), *Menorah*, *Altar*, and so on. The 122 *pesukim* of *Vayakhel* seem to repeat the details of that construction. *Tezaveh* describes the commandments to make the Priestly garments worn by Aaron and his descendants and much of the 92 *pesukim* of *Pekudei* describe how these garments were made. Why was it necessary to repeat all these details?

There is a basic rule in the Talmud (see *Rashi Beraishis* 24:42), that every letter found in the Torah has great meaning. Nothing is unnecessary or redundant. Some of the largest tractates of the Talmud, which serve as the basis for dozens of chapters in the *Shulchan Aruch*, hundreds of commentaries and thousands of responsa, are based on a few *words* found in the Torah! If so, what is to be learned from much of the seemingly repetitive *parshiyos* of *Vayakhal* and *Pekudei*? (See *Ohr HaChaim* who offers an explanation.)

One can say there is a monumental lesson here that justifies the dozens of extra *pesukim*. There is a basic difference between *Terumah-Tezaveh* and *Vayakhel-Pekudei*. In the former, the word *וַיַּבְנֶה*, (*you shall make*) is used to introduce the commandments to build the *Mishkan*, its utensils and the Priestly garments. In the latter two *parshiyos* the word *וַיַּבְנֶה* (*and he made*) is used to describe the fact that Moshe did make the *Mishkan*, its utensils and the Priestly garments. This is the *chiddush* (novel concept)

here: the planning became a reality; the *parshiyos* became a *parsha*.

Many construction projects start with bold and magnificent plans. When the project is finally completed years later, with vast cost overruns, and with so many changes that the finished project bears very little resemblance to the one originally planned by the architects, one wonders what happened? Did the *parshiyos* become *parsha*?

Many people are inspired to improve themselves during the introspective period of *Elul* and the *Yomim Noraim* (High Holidays). They resolve in their hearts to improve their concentration in *tefillah*, spend more time learning Torah, avoid *loshon ho'ra*, increase their charity and so on. The New Year's resolutions (*kabolos*) are many and sincerely motivated.

Yet, by the time *Chanukah* comes, most people are back to where they stood before *Elul*, the resolutions long forgotten, the inspiration dissipated. What happened? The *parsha* did not become a *parsha*... (To counteract this, the great *ba'alei mussar* would put their *kabolos* for Divine Service and character improvement into writing. From time to time, weekly or monthly, they would take out these *t'zet'lach* (written resolutions) and ask themselves the painful question, "Am I living up to what I resolved to do?")

Every seven and a half years there is a tremendous sense of excitement in the Jewish world. *Siyum Hashas!* Another grand celebration of the completion of the 2711 folios of the Babylonian Talmud by Jews all over the world is coming! The massive gatherings that take place in Madison Square Garden and other places attract thousands of new devotees to the rigorous regimen of learning a folio of the Talmud each day. Many new *shiurim* are formed and the attendance during the first nine weeks of the relatively easy and very interesting Tractate *Berachos* is impressive indeed.

Yet, when the *Daf* reaches Tractate *Shabbos*, which is more

12/11 8/12 5/11

(2) p 10

difficult, attendance levels begin to drop rapidly...(As Rav Gedalya Schorr z'tl, the Rosh Yeshiva of Mesivtah Torah Vodaath, used to put it, "בא שבת בא מנוחה", "When Shabbos comes, then rest comes...") As the long mesechta progresses into intricate and complicated topics, attendance levels at the shiurim continue to shrink. Why? What became of the resolutions by so many to complete the Shas? The ועשיית was impressive, but what happened to the ועש?

This is what the Torah underlines in Vayakhel-Pekudei. The great plans to build a Mishkan and create Priestly garments did come to fruition, כאשר צוה ה' את משה (39:1,5,7) exactly the way Hashem had commanded Moshe.

ויבואו האנשים על הנשים [לה כב]. אונקלוס תרגם על נשיא שבאו מלובשין בתכשיטיהן ושם פרקו ונתנו לנדבת המשכן, ורש"י פי' עם הנשים. ונראה שהצורך שבאו מלובשין הוא כדי להראות שמה שנותנין התכשיטין אינו משום דאין להם צורך גדול בהן, אלא להראות שאע"פ שהם רוצים מאוד להיות מלובשין בתכשיטיהן, מ"מ נדבו בשמחה ובטוב לבב למשכן, כי מצות המשכן היה להם יותר שמחה, וזהו פירוש התרגום. וכדי שלא נימא שהאנשים גורו עליהן ליתן, ואף שאין להם רשות ליתן תכשיטי הנשים למצוה, אפשר דחקו אותן בדבריהן, לזה פרש"י עם הנשים וסמוכין אליהן, דהיינו שהיה בזה נדבת האישה ונדבת האשה, וכדכתיב [להלן כט] כל איש ואשה אשר נדב לבם. ואשה הכתובה כאן אין הכונה אשה שהיתה אלמנה, שזה אולי לא היו כלל, אלא קאי על כל הנשים שהוצרך דוקא נדבת לבן שהוא על התכשיטין שצריך רצון הבעל ורצון האשה, שזה בלא זה אין יכולין ליתן.

(3) פה

(3) פה 10

אך את שבתותי תשמורו. הנה כאן אחר שסידר בפרשה תרומה ותצוה כל מלאכת המשכן הזהיר על שבת ובפרשה ויקהל כשאמר משה לישראל הקדים מצות שבת למלאכת המשכן. ואפתחה במשל פי' גביר אחד היה משיא בנו והן צריך לעשות לבנו בגדים לחול ושבת יר"ט וכן תכשיטין אשר הם ליתר פאר והידור ואינם בהכרח כל כך ורק הם לבני גבירים. וגם אם האב קצת בקפידא על הבן עכ"ז יעשה לו כל הדברים כמנהג הגבירים. ויש להבחין אם עושה כך למען אהבתו לבנו כי גדולה ושמח הוא בהטבת בנו או רק משום כי בנו הוא ומוכרח לעשות לו כל זה גם אם אין האהבה בו גדולה כל כך. וזה יש להבחין בסדר עשייתם, אם עושה אותם מצד האהבה והוא מקבל תענוג במה שמגיע תענוג לבנו או יהיה ההתחלה בהדברים שאינם בהכרח כל כך, לקנות לו מורה שעוה של זהב וכדומה דבזה ניכר יותר השעשועים שמשמעו ע"ב בתענוג המגיע לבנו והבגדים המוכרחים דבהם אינו ניכר כל כך השעשועים מניחים לאחרונה בעת החתונה ואם העשייה מצד ההכרח יען שהוא בנו הרי ההתחלה יהיה בדברים היותר הכרחיים הם קודמים. הגם כי לבסוף יעשה לו הכל עכ"ז סידרן של דברים הם בחילוף זה מזה. והנה במצות יש שהם מוכרחים לאיש הישראלי וכמו שבת דהוא הכרח גמור ובלעדי זה אינו ישראל כלל. ויש מצות שהם לתוספת קדושה וכמו בנין

בהמ"ק והקרבות דהרי זה כמה ישראל בגלות ואין להם כל זה רק כדי שיהיו ישראל במעלותם הגדולה ובקדושה צריכים לזה. והו קודם מעשה העגל כתיב תחילה מעשה המשכן ואח"כ לבסוף אמר להם שבת בפרשת כי תשא. ואחר מעשה העגל התחיל בויקהל בשבת ויאח"כ אמר להם מעשה המקדש:

(ט"ו) ולחשוב מחשבות לעשות בזהב בכסף ובנחושת. וי"ל הכוונה דהנה יש שני מיני בעלי מלאכות יש שהוא אומן גדול לעשות במלאכה אך אינו יכול להיות ממציא במחשבתו דבר חדש רק מה שהמציא כבר איש אחר הוא יכול לעשותו על צד היותר טוב, ויש אומן גדול יותר שהוא יכול במחשבתו ובשכלו להיות ממציא המצאות חדשות מה שלא היה עוד לעולמים, ולכך אמר לא מיבעיא שהיו בכאן אומנים מובהקים במלאכות אשר כבר נתחדשו אלא אפילו לחשוב מחשבות לעשות בזהב בכסף ובנחושת, ר"ל אומנים גדולים שע"י מחשבתם היו יכולים לעשות המצאות חדשות ג"כ היו במשכן וא"ש:

(4) פה

(2)

ויקהל

5) אין לוי
7/100

ודשים בו רבים, ובשבילו יעקרו חכמים מצוות דאורייתא של שופר ולולב. ובפרט לפי דעת הראשונים שאין רשות הרבים אלא אם ששים רבוא עוברים בו בכל יום (עי' שו"ע או"ח סי' שמי"ה סעי' ז') הרי כל מציאות של רשות הרבים לא שכיחא, והא קיימא לן מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן.

ולוא דמסתפינא נראה שמלאכת הוצאה היא יוצאת מן הכלל, שהיות שהוצאה היא מלאכה גרועה שכל המלאכות נוהגות בכל מקום מה שאין כן העברת ארבע אמות אסורה דווקא ברשות הרבים (עי' שבת ב. תוס' ד"ה פשט) או משום שבהוצאה לא תחול שום השתנות בהחפץ כי אם שינוי מקום החפץ (אור זרוע שם), ולכן מצינו שהזהיר הנביא במיוחד על איסור הוצאה (ירמיה יז, כא"כב) "ואל תשאו משא ביום השבת וגו' ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת", וכנראה היה צורך לאזהרה מיוחדת מחמת היותה קלה בעיני ההמון, וכן בזמן נחמיה כתיב (יג, טו) "וכל משא ומביאים ביום השבת". ועל כן רצו חכמים לחזק ענין הוצאה ועקרו מצות עשה של שופר ומצות לולב וכ"ש מצוה דרבנן משום גזירה שמא יעבירו ד' אמות אף דלא שכיחא.

וראה זה פלא, שעל כמה מלאכות לא האריכו חז"ל במס' שבת לבארן בכל פרטותיהן אבל הלכות הוצאה משתרע על כמה וכמה פרקים, כדי לחזק ענין איסור הוצאה. וכן תיקנו חז"ל עניני עירובין וקבעו מסכת מיוחדת על ענין זה כדי למיגדר איסור הוצאה. ועי' שבת יא: בתוס' (ד"ה אמר אביי) שאף שבכל התורה לא גזרינן גזירה לגזירה בהוצאה גזרינן [לאביי], והביאור הוא

(לוו) ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא.

ואמרו חז"ל (שבת צו:): הוצאה [בשבת] היכא כתיבא אייר יוחנן אמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' ויכלא העם מהביא. ולפי זה פירוש "אל יעשו עוד מלאכה" היינו מלאכת ההעברה שהוצאה והעברה יחשבו בכלל "מלאכה" לענין שבת, וכן יתפרש (פסוק ז') "והמלאכה היתה דים לכל המלאכה" שמלאכת ההעברה היתה דים לכל המלאכה של בנין המשכן, וכמו שפירש רש"י. וזה גם פירוש מה שאמר יעקב (וישלח לגיד) יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי "לרגל המלאכה" אשר לפני וגו' שהכוונה לרגל מלאכת ההעברה יען שעלי להעביר הרבה נכסים לכן אני מוכרח ללכת לאט.

נהנה מצינו לחז"ל שהחמירו בענין הוצאה, עי' ראש השנה כט: שאין תוקעין שופר בשבת משום גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירו ד' אמות ברשות הרבים, והיינו טעמא דלולב (סוכה מב:), והיינו טעמא דמגילה (מגילה ד:), וכן איי האי טעמא לענין איסור טבילת כלים בשבת (ביצה יז:). והקשו בתוס' אמאי לא נקט שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים ותירצו שמרשות היחיד לרשות הרבים יש היכר בפתח ובגופי החצר ויזכור שהוא שבת מה שאין כן ברשות הרבים. נמצא שכל הגזירה משום המניח שופרו ולולבו ברשות הרבים.

ולכאורה הדבר תמוה שיחושו חז"ל למילתא דלא שכיחא, שמי פתי להניח המגילה והאתרוג במקום הפקר הרחב ט"ז אמה

וגו' וביום השביעי שבת" (תשא לא, יז), אלא האיסור כנגד הטעם של "זכר ליציאת מצרים" הנאמר בדברות אחרונות (ואתחנן ה, טו) "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת", עיי"ש פירושו על זה.

וביאור הדברים שהנה שבת ניתנה רק לישראל, ועכו"ם ששבת חייב מיתה שנאמר "יום ולילה לא ישבותו" (סנהדרין נח:). וזהו ענין רשות היחיד המובדלת ומפורשת מכללות מין האנושי ומוקפת מחיצות, ושם שייך קדושת השבת. אבל רשות הרבים שייכת

שהחמירו חכמים באיסורי הוצאה דלא ליתי לזולתי בה מפאת היותה מלאכה גרועה.

וכשנעמיק בדבר יש לומר בהקדם מה שלמדתי מדברי מרן הרש"ר הירש זצוק"ל שמה שאמרה התורה שני טעמים לשמירת שבת היא כנגד ב' סוגי מלאכה שנאסרו בשבת, שכל המלאכות אסורות מטעם "זכרון למעשה בראשית" הנאמר בדברות ראשונות (יתרו כ, יא) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' וינח ביום השביעי", אבל הוצאה והעברה אינם ענין מלאכה, שהרי אינם מהווים דבר חדש על ידי עשייתם ואינם שייכים להטעם של "כי ששת ימים עשה ה'

וקדושה זו קבלנו בעת יציאת מצרים אשר
בחר בנו הקב"ה מכל העמים והבדילנו
מכללות המין האנושי וקדשנו להיות לו לעם

לבעלותם של כל המין האנושי שאין להם
קדושת השבת, ולכן אין קדושת השבת נמצאת
ברשות הרבים. וזה איסור הוצאה ממקום
שיש לו קדושת השבת למקום ששייך לכללות
העולם וכן להכניס משם למקום המובדל, וכן
לא יטלטל חפציו במקום שאין בו קדושת
השבת.

סגולה. ומובן הענין שמלאכות הוצאה והעברה
הן זכר ליציאת מצרים.

20

וירא עשה את כל העלמיה והנה עשו אותם כאשר ליה סי כן עשו ויצרך אותם עשה
צמרת ילקוט וסיכן ליה ועשו לי מקדש והוא תמוה נה שאלה קאל וסיכן ליה
כמה פעמים כאשר ליה צמרתה העשק, ולי לפרט הקהל והנה עשו כאשר ליה סי
ק עשו, ליל כפל הענין ויל הגה סי לכבוד לישראל עיני העשכן עדות לישראל ואיה
עמקאים זו וכשימקו על כונה זו אינה לתי רק לכבוד סי עזבו להשאלת השכינה והנה
בעלי העלמיות והעלמיות סי רבים ובענין קאל צמרתה קאל עשה על כפון ולא יהי
עגרות ופגם צלחה מן סכלים ויכניו וכדומה ולא יהי עוד לריך תיקון עור והם הניחו סכל
צמרת ועל לר היתר עוז ולא כעלה סקרן צמרת מהם זה שלח צמרת לולי עת עת להם
כי עשו על כונה לתי, וסינו וירא עשה שהצין צמרת סכלו את כל העלמיה והנה עשו
אותה סגנוני העלמיה 55 יפי תיקון וסידור עזה ככאשר ליה סי כן עשו סינו
ללחה כונה ליה סי עיניו וחדש להשנות סכינתו כן עשו ויצרך אותם יפי לכן סתפחה

8
25
10/8

שכינה צמרת, חמו כוכת הילקוט סיכן ליה סינו על אינה ליווי מן סליווי סגנונות
העשכן כיון הקהל ואמר ועי לי מקדש וסכנתי צתיכם על ליווי זה סתכוין עשו כאשר
ליה סי עיניו למען השנות סכינתו ולא להשלות עמכם ולהגדיל עלמם צמרת ללוחמים והוא
בכון וקיל:

החדש הזה לכם

המצוה הראשונה שנצטוו בה כלל ישראל זו מצות קידוש החדש¹. מצוה זו
נאמר²: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמור. החדש הזה לכם
ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה". ונוהגים לקרא פרשה זו
בשבת שמברכין ראש חודש ניסן, היא הקריה פרשת החדש.

קידוש החדש הוא ציון של זמן, ומה ראתה התורה לעשות מצוה זו
של הזמן להיות ראשונה לצוות בה את ישראל? לפי שיש שייכות בין הזמן
לבין החירות. כפי שאמרו שהזמן סימן ראשון מסימני החירות. מה מצינו
בעבד? שאין זמנו בידו, כל זמנו משועבד לאדוניו. והעבד כשיצא מעבדות
ונכנס לחירות, ואומר לעצמו אשרי בן חורין אני, ראשית להרגשותיו שהוא
מרגיש, שמעתה זמנו בידו. וכן אמר ר' עובדיה ספורנו³ בביאור הפסוק:
"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם", מכאן ואילך יהיו החדשים
שלכם לעשות בהם כרצונכם, שלא כבימי השיעבוד לא היו ימיכם שלכם
אלא היו לעבודת אחרים ורצונם עת"ד. והוא ממעשה אלהינו שלקח את
הזמן שהיה עד עתה מתנאי העבדות ומסור היה ביד המצרים משעבדיהם
של ישראל, ועשה אותו מצוה ראשונה לעם ישראל.

דבר זה יש לו סימן ורמז באכילת המצה. בתחילת הסדר אנו אומרים:
"הוא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". התקשו בזה
המפרשים⁴, וכי בארץ מצרים אכלו המצה, והלא לא אכלוה אלא ביציאתם,
ולחם חירות הוא, ולא לחם עבדות, "לחמא עניא"? אלא ביארו ספורנו⁵
והשל"ה הק"י⁶, שהלחם שאכלו ישראל במצרים בזמן שיעבודם, היה לחם
מצה, מפני שלא היה להם זמן להמתין בלחמם, שדחקו בהם המצרים
לאפות עיסתם מהר.

מה בין מצה ללחם חמץ? זה קמח ומים, וזה קמח ומים, ובמה נבדלו?
אלא לקמח ומים של החמץ היה זמן לשהות עד שיחמיץ ויעשה לחם. אבל
המצה, קמח ומים היה לה, אבל זמן לא היה לה לשהות. נמצא כי הלחם

9

הזיוני
הלכה
10/10

4

שאכלו ישראל במצרים, היתה בו תכונה הדומה לעבודת, העבד אין לו זמן, והמצה משוללת זמן.

ומה העניין הממשי השוכן בציוה הזה? אלו הדברים שאמרו ספורנו והשל"ה הק'. המצרים מתוך שהיו להוטים לשעבד את ישראל שללו מהם כל רגע של פנאי, כדי שיהיו שקועים בעבודתם ולא יבטלו ממנה אפילו לשעה קלה. ולכן כשאפו ישראל את לחמם במצרים, דחקו עליהם המצרים מגשיהם למחר אפיייתם ולא לשהות בעיסתם. והוא מה שאמר בעל ההגדה בריש ההגדה: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". היינו זה הלחם שאכלו ישראל בזמן שעבודם במצרים וכן פירש שם גם ר' יעקב עמדין: "לחמא עניא — שהוא מאכל עניים ועבדים שממהרין למלאכתן ואין מניחים אותם להמתין עד שיחמיץ פיתן כדרך בני חורין". וראה השל"ה רמז לזה בדברי רש"י על הפסוק "לחם עני" ⁸ — לחם שמזכיר את העני שנתענו במצרים. והנה בשעה שיצאו ישראל ממצרים ביקשו לאפות להם לחם, אבל גם כאן מיהרו אותם המצרים, ולא הספיקה להם שעתם אלא לאפות מצות. כמו שאמר הכתוב: ⁹ "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צידה לא עשו להם". וכתבו ספורנו והשל"ה, שגם דבר זה הוא ממעשה אלהינו. שבדבר ששעבדו המצרים את ישראל, בו גופו קנו את חירותם. כשם שבימי שעבודם עמדו עליהם המצרים בשעה שאפו עיסתם, ולא הניחו להם להמתין בלחמם עד שיחמיץ, אלא דחקו אותם לאפות עיסתם מצה, כך פרע אלהם הקב"ה בשעת גאולתם. שגם בשעת גאולתם עמדו המצרים עליהם

ומיהרו אותם לאפות עיסתם. אלא שאפיה זו של המצה היתה אפייית חיפזון של חירות. כמו שכתב הספורנו על הפסוק ¹⁰: "מצות לחם עני כי בחיפזון" וגר', "והטעם להזכיר חפזון הלחם כי תמורת אותו חפזון העני, היה לך אחר כך חפזון הגאולה, כעניין הפכתי אבלם לששון". נמצא שני סוגי מצות הן שאפו ישראל במצרים. אחת מצה של שיעבוד, ואחת מצה של חירות ¹¹.

ואפשר זה הטעם שחוצים את המצה לשניים, אציה נאכלת בחציו הראשון של ליל פסח, כנגד צד הגלות ו"הא לחמא עניא". והחצי השני נאכל בסוף, שהוא כנגד זמן הגאולה ¹². משום כך מצינו גם שהמצה — לחם עני מצותה לאוכלה בהסיכה דרך חירות ¹³, רמז לעני ולחירות שבה. על רפי הדברים שאמרנו שקידוש החדש הוא מסימני החירות, נוכל ליתן טעם לשבח לדברי המכילתא בעניין זמן סיפור יציאת מצרים. שאמרו שם על הפסוק ¹⁴: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמור" שומע אני מראש חודש? תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום? תלמוד לומר בעבור זה, בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך על שלחנך."